

prošlosti sloja legende, da bi lakše shvatili sadašnjost. Istoriografija je upućena na stalno preispitivanje istorijske slike, da ova ne bi prerasla u statičnu legendu. Ovo preispitivanje razlikuje se od revizionizma, tj. prerade prošlosti koja je nošena jasnim ili prikrivenim namerama pravedanja užih nacionalnih ili političkih ciljeva. Za tumačenje prošlosti snažno su zainteresovane vladajuće snage pa je u njemu uvek prisutan sloj društvenointegrativnog znanja kojim se poredak opravdava. Zato je shvatljiva potreba za revizijom istorije kada se temeljno promeni priroda režima i ukine tradicionalna društvenointegrativna misao. Ali revizionisti ne menjaju samo tumačenja činjenica, nego im izvrću smisao ili ih direktno osporavaju. To je revizionizam u užem smislu reči.

Revizionisti se katkad nazivaju i konvertitima. To je izraz koji naglašava oštiji zaokret u opredeljenju. U katoličkoj dogmatici conversi su laici koji dobrovoljno napuštaju svetovni život i pristupaju verskom redu da bi vodili savršeniji život. U patristici njih razlikuju od oblata (dece koju su roditelji privoleli verskom životu). Converto (konverzija) označava moralnu promenu, povratak bogu i istinskoj veri. U tom obliku izraz je ušao i u savremene jezike (npr. konverzija Svetog Pavla, Konstantina Velikog ili Svetog Avgustina). U Srednjem veku ovaj izraz ustalio se za označavanje preobraćenja, tj. prelaza iz svetovne u versku zajednicu. Povratak od greha vrlini takođe se naziva konverzijom. Najčešće se pod ovim podrazumeva prelaz iz neverništva istinskoj veri, ili povratak šizmatika i jeretika Katoličkoj crkvi. Danas se konvertitima, ili radikalnim disidentima, u misli o politici uglavnom nazivaju uticajni "otrežnjeni komunisti" (Đilas, Kolakovski, Fire) koji su svojim zaokretom mogli delovati kao "virus" koji nagrizava homogenost i ubrzava rasulo komunističke ideologije. Revizija svakog znanja u misli o društvu je nezamisliva bez izmene viđenja njegovog nastanka. Revizionizam lišen istorijske komponente nužno je površan (npr. izmena ocene istorijske funkcionalnosti i posledica socijalističkih revolucija polovična je bez promenjenog tumačenje uzroka njihovog nastanka).

Istorijski revizionizam privlači najviše pažnje kada je u pitanju drugačije vrednovanje masovno osuđenih strana prošlosti. Krajem 20. veka, zbog oživljenog nacionalizma, slabljenje kritičnosti prema fašizmu je relativno pouzdan pokazatelj revizionizma. Berlinski istoričar Viperman je istorijski revizionizam najopštije odredio kao nastojanje da se negativna slika o Trećem Rajhu izmeni i zameni manje ili više pozitivnom. On razlikuje tri obrasca ili stupnja revizionizma koji se služe sa tri vrste argumentacije: jedni jednostavno poriču nacističke zločine, to su tzv. predstavnici teze o Aušvicu kao laži (Rassinier, Faurisson, Tuđman, Leuchter itd) i tvrde da u konc logorima nije bilo masovnog ubijanja niti gasnih komora (Reich, 1996). Drugi zločine ne poriču, ali ih relativišu. Tvrde da je gas jedina osobenost nacističkih zločina koji su pogodili manjine ili periferne grupe, a Treći Rajh je imao i pozitivnih strana. (Jesse, Zittelmann). Treća verzija revizionizma ne poriče zločine, ali ih poredi sa onima u drugim zemljama (najčešće Auschwitz sa Gulagom) i objašnjava ih ili opštim izvannacionalnim sklopom zbivanja, ili kao izazvanu reakciju (Nolte). Slično stupnjevanje revizionizma može se uočiti u raspravama oko relativisanja ili umanjivanja masovnih zločina u Jasenovcu (1941-1945), ili Nankingu 1937. (tzv japanski Historikerstreit).

Ni jezik nije imun od revizionizma. Jezičko političko prevladavanje prošlosti je važan segment opšte prerade istorije. Pod uticajem politike publicistika i nauka otvoreno se distanciraju od pojmova ranijeg režima: umesto kapitalizma govori se o preduzetničkom društvu, eksploataciju zamenjuje ugroženost ljudskih prava, radničku klasu državotvorni narod ili